

Lutkovna kritika

Lepa in dobra učna ura

Tanja Lužar po motivih življenja Mary Temple Grandin: Srce v temi, **Lutkovno gledališče Maribor**, Mala dvorana, premiera 5. marca

Petra Vidali

Mary Temple Grandin je znanstvenica, ki je svoje življenje posvetila ozaveščanju o pomembnosti skrbi za spodobno življenje in smrt rejnih živali in ozaveščanju o avtizmu. Tematici sta organsko povezani in dobesedno doživeti na lastni koži znanstvenice, ki je avtistka. In ker avtisti, poenostavljeno povedano, tako kot živali razmišljajo v podobah, so se veliko bolj sposobni vživeti vanje in jim torej pomagati. Mary Temple Grandin se je posvetila predvsem kravam, s svojimi znanstveno overjenimi dognanji in z aktivističnim bojem za implementiranje spoznanj v prakso je vplivala na odnos do živali v klanicah.

Tanja Lužar je uprizoritveno predlogo napisala na podlagi njenih predavanj in spominov. Ne gre za klasično dramsko besedilo z dialogom, temveč govore in pričevanja spremljamo kot notranji monolog protagonistke. Zdi se, da takšna forma reflektira tudi spoznanje, da so meje med javnim in zasebnim, uradnim in privatnim pri avtizmu drugačne in drugače prepustne. Nepričakovana in zanimiva je tudi razdelitev lika oziroma odločitev, da protagonistko igrata dve igralki. Distribucija med naracijo in uprizarjanjem, med pripovedjo in ilustracijo in med različnimi časovnimi nivoji njene retrospektivne samoanalize priskrbi (upravičenemu) počasnemu tempu dovolj dinamike. Izbrani uprizoritveni modus obeh dobrih igralk, Mince Lorenci in Barbare Jamšek, je toga, zadržana, popolnoma resnoba, nekoliko manična drža, ki je zunanja forma, obleka tesnobe. Ni naključje, da se njuna srečanja, stiki, združitve zgodijo prav v trenutkih največjega nelagodja. Klimakse in pomiritve dobro spremlja, usmerja in tempira glasba Marjana Nečaka.

Uprizoritveni prostor minimalistično gradita dva elementa, majhne figure krav in kamenčki. Ne gre dobesedno za lutke in tudi ne za neobičajno rabo objektov v smislu predmetnega gledališča, še najbolj gre za rekvizite - igrače, ki reprezentirajo globljo navezanost in razumevanje. Hkrati njihovo razvrščanje, enako kot prerazporejanje kamenčkov, markira manično vzpostavljane reda, kot ga razbira oziroma narekuje avtistični um.

Avtistična percepcija dobi nadgradnjo z videom. Video je v sodobnem (lutkovnem) gledališču tako pogost in samoumeven medij, da se ne sprašujemo več o posebnih razlogih za njegovo uporabo. Zato je premišljena izbira in vloga videa še toliko bolj dragocena. Video Lene Kocutar gledalcem približa

in razloži "mišljenje v podobah", vendar pa ne gre za dobesedne ali kakorkoli pričakovane podobe, ampak za fascinantne avtorske kreacije iz prepoznavnih označevalcev (pes, kravja koža, kovinske ograde ...). Ne le pomenska, tudi prostorska umestitev videa je signifikantna - neviden zaslon, na katerem se izrisujejo podobe, loči svet gledalcev in svet pripovedovalke, svet dominantne večine od sveta avtistične manjšine.

Predstava traja tri četrt ure. Točna minutaža je najbrž naključje, vendar potrjuje to, kar je evidentno tudi zunaj takšnega časovnega okvirja: Srce v temi je lepa in dobra učna ura. Pomembno, etično, vzgojno sporočilo prinaša na način, ki je komunikativen, vendar ne umetniško siromašen. Predstavi so dodelili oznaka 15+ in res lahko samo upamo, da jo bo videlo čim več mladih - lahko tudi malo mlajših in precej starejših.

Ob vsaj solidni ravni vseh uprizoritvenih elementov si posebno omembo zaslužita dva: najprej izvirna ideja za uprizoritev te zgodbe, potem pa presenetljiv, svež in nadebuden video.

Ustvarjalci uprizoritve

Avtorica uprizoritvenega besedila, režiserka in scenografka **Tanja Lužar**
 Avtorica videoprojekcij **Lena Kocutar**
 Avtor glasbe **Marjan Nečak**
 Lektorica **Metka Damjan**
 Kostumografka in izdelovalka kostumov **Mojca Bernjak**
 Igrata **Barbara Jamšek** in **Minca Lorenci k. g.**

V celostno dobri uprizoritvi najbolj izstopata izvirna uprizoritvena ideja in video

Minca Lorenci in Barbara Jamšek
Foto: Boštjan LAH/LGM